

ב' בטבת תשע"ד
5 בדצמבר 2013
תיק מס' 72049

פסק דין ביניים

ובין

בעניין שבין

הנתבעת

התובעת

[אגודה שיתופית]

א. העובדות המוסכמות

התובעת היא עמותה שמסייעת לישובים באזור יהודה ושומרון באספקת ציוד ואימון כיתות כוננות. הנתבעת היא אגודה שיתופית באזור בנימין.

התובעת מיוצגת על ידי חבר העמותה מר פלוני, שיקרא לשם הנוחות "התובע". הנתבעת תכונה להלן "הישוב", או "הנתבעים" מיוצגת ע"י מזכיר היישוב שיקרא לשם הנוחות הנתבע.

בשנת 2003 קיבל רבש"ץ היישוב מהתובעים ציוד עבור כיתת כוננות. בידי התובעים מכתב בקשה המפרט ציוד רב הנדרש לכיתת הכוננות, שמנתה אז 12 איש, ומכתב תודה על קבלת ציוד לכיתת הכוננות. במכתב התודה, לא מפורט מהו הציוד שהתקבל.

לאחרונה, תושבים מהיישוב פנו בשנית לתובעים בבקשה לסיוע בהקמת כיתת כוננות. התובעים החלו לסיע, אך ביקשו לאתר את הציוד שניתן לפני כעשר שנים, בשנת 2003. חלק מסויים נמצא והוחזר לתובעים.

ב. טענות התובעת ותביעתה

הציוד שניתן היה לצורך היישוב, וניתן באמצעות הרבש"ץ. רבש"ץ של יישוב מסוים בדרך כלל הוא עובד של היישוב. על כל פנים, הוא בוודאי מייצג את היישוב בעניינים ביטחוניים, כגון, כיתת הכוננות של היישוב. על כן היישוב אחראי לגורל הציוד.

התובע טוען שבאופן קבוע הם מסבירים לגופים להם ניתן ציוד, שהציוד ניתן להם ללא הגבלת זמן אך לא כמתנה, ויש להם אחריות עליו כלפי התובעת. גם במקרה זה הובהר הדבר לנציג היישוב, הרבש"ץ.

לגבי היקף הציוד שניתן לנתבעת, ברור לתובע שהמדובר ב-12 ערכות מליאות, כל ערכה כוללת 5 דברים: [הושמט לצורך פרסום].

מלבד זאת, לטענתו, היות והרבש"ץ ביקש דברים נוספים מן הסתם הוא קיבל אותם. על כן סיכום התביעה לאחר ניכוי הפריטים שהוחזרו, ולפי הערכת המחיר באותה תקופה הוא:

...

סה"כ = 40,495 ₪;

בבית הדין טען התובע שמחירים של מוצרים אלו היום הוא אף גבוה יותר. למשל טלסקופ טריג'קון עולה כיום 1,500 דולרים, ומחירו הוערך לפי 1,000 דולרים בלבד.

מלבד זאת הוא תובע שכ"ט והוצאות משפט.

ג. טענות הנתבעת

לטענת הנתבעת, אין לישוב אחריות על הציוד בשל מספר שיקולים:

1. אין לישוב אחריות על פעולה שנעשתה מול הרבש"ץ בלא אישור:

רבש"ץ הישוב הוא עובד של הצבא ולא של הישוב. הנתבעת שלח תלוש שכר המעיד על כך. על כן לא ניתן לחייב את היישוב בתוצאות מעשיו. כמו כן, היישוב מעולם לא קיבל אחריות על הציוד, וממילא אינו הכתובת לתביעה. מכתבי הבקשה והתודה אמנם ניתנו על נייר לוגו של היישוב אך זה דבר מקובל שהיישוב יכתוב מכתב תודה כשתושבי הישוב נהנו מהדבר.

ככלל לצורך הוצאה או התחייבות שנעשית עבור היישוב יש להחתים את מורשי החתימה ביישוב על כך. לעומת זאת, הרבש"ץ אינו מורשה להוציא כסף או להחליט החלטות בעלות משמעות כספית עבור היישוב.

2. מדובר בתרומה, ולא בהשאלה:

מעולם לא נאמר בצורה ברורה שהציוד הוא פיקדון. מסתבר שמקבלי הציוד הבינו שמדובר בתרומה.

3. אין שום הוכחה כמה ציוד ניתן בפועל:

לטענת היישוב, אין להסיק מן העובדה שנתבקשה כמות מסויימת של ציוד, שאכן כל הציוד סופק.

ד. תשובת התובעת

לגבי סמכות הרבש"ץ (סעיף 1 לעיל) הדגיש התובע שבדרך כלל רבש"ץ היישוב הוא עובד של היישוב. זהו דבר חריג שרבש"ץ אינו עובד של היישוב, ובפרט שהבקשה ומכתב התודה נעשו בניירות של היישוב. הרי שהייתה כאן מראית עין של מי שפועל מטעם אנשי היישוב. כמו כן

לדעתו, גם לאחר שהתברר שהרבש"ץ הוא עובד של הצבא, היות ובעניין זה הוא פעל לטובת אנשי היישוב מתוקף תפקידו הקבוע, על היישוב לשאת באחריות פעולתו.

ה. דיון

כאמור, יש 3 נושאים עיקריים שבמחלוקת:

1. האם ההשאלה לרבש"ץ מחייבת את היישוב?
2. האם הציוד ניתן בהשאלה או במתנה?
3. האם יש הוכחה ביחס לכמות הציוד שניתן? נדון בסוגיות אחת לאחת.

1. האם השאלה לרבש"ץ מחייבת את היישוב?

עיקר השאלה במקרה זה היא האם אכן הנתבעת אחראית על הציוד. התובע טוען לקיומה של אחריות זו מכח העובדה שהם פעלו מול אדם שלפי הבנתם ייצג את היישוב. התובע טען שברוב היישובים רבש"ץ נבחר על ידי היישוב ומקבל את משכורתו ממנו, ומתוקף זה הוא פועל כנציגו הרשמי של היישוב בהקשר הספקת הצרכים הביטחוניים, כולל התחייבויות כספיות. הנתבע לא חלק על הנוהג הכללי, אך טען שלא כן בנדון דידן.

בנדון דידן התברר (על ידי הצגת תלוש משכורת צבאית) שרבש"ץ היישוב אינו מקבל משכורת מהיישוב אלא מהצבא. כמו כן, לא נסתרה טענת הנתבע שהרבש"ץ לא נבחר על ידי היישוב ושאינו לו סמכות להתחייב בשם התחייבויות כספיות כבעל סמכות או כנציג של בעלי הסמכות.

מהעובדה שרבש"ץ מקבל משכורתו ונבחר בידי מערכת הביטחון הממשלתית אין וודאות מוחלטת שאין לו סמכויות לפעול בשם היישוב, אבל היא מחזקת את נטל הראיה הרובץ על התובע להוכיח שהרבש"ץ מייצג את היישוב.

אלא שבמצב זה, יש לדון האם שתיקתם של ראשי היישוב לגבי מי שמזדהה כבעל תפקיד שלהם ומשתמש בניירת שלהם גם בהקשר קבלת הציוד מהתובעים, מחייבת את היישוב.

טענת התובע מתחזקת בהתחשב בעובדה שהציוד הגיע לידיהם של אנשי כיתת הכוננות השייכת ליישוב ומאוישת על ידי אנשיו כמתנדבי היישוב ולצורך היישוב. היא מקבלת חיזוק גם מהעובדה, שסביר שהיה ידוע לראשי היישוב, שברוב היישובים הרבש"ץ הוא נציג היישוב לעניינים אלה. (מאידך, יש לציין שבמכתב הבקשה של הציוד, הרבש"ץ חותם תחת כותרת של "מפקד צה"ל אזורי" - מתורגם מאנגלית).

יתכן שנעשתה פעולה לא ראויה מצד הרבש"ץ במידה שהציג את עצמו כנציג היישוב בדבר שלא היה מוסמך אליו, אבל בית הדין עדיין לא ראה הוכחה לכך, ובכל מקרה אין הרבש"ץ בעל דין בתיק זה.

גם יתכן שליישוב יש אשמה חלקית אם הוא נתן לרבש"ץ את האפשרות לעשות זאת באופן לא מוסמך.

למרות זאת, לדעתנו, אין להטיל על הישוב אחריות בשל שתיקתם. שכן, לא הוכח ששתיקתם תתפרש כהסכמה למה שנאמר לרבש"ץ או נאמר על ידו. שהרי לא נתקיים שום הליך מסודר של רישום הציוד במזכירות, ולא הוזכר קיומו של מכתב כלשהו המציין שיש ליישוב אחריות על הציוד. התובע אפילו לא טען שהרבש"ץ אמר מפורשות שיידע את האחראים ביישוב על אחריותם או שהתובעים התעניינו לגבי סמכותו להתחייב בשמם לאחריות כספית של עשרות אלפי שקלים.

בנוסף, מנקודת מבטו של הישוב, למרות שמן הסתם ידעו נציגי הישוב שהתקבל ציוד צבאי לכיתת הכוננות, הם לא היו חייבים להבין שקבלת הציוד כוללת התחייבויות כבדות משקל שהרבש"ץ קיבל בשם הישוב. שכן, האפשרות שהציוד ניתן כמתנה אינה בלתי סבירה (וכפי הנראה ישנו ארגון אחר שפועל בדרך זו). כמו כן, יש להתחשב גם בנוהג שכאשר הצבא נותן ציוד, בדרך כלל הוא אינו דורש החזר כספי מלא עבור הציוד שנאבד במשך תקופת השימוש בו. לכן, לא הוכח די הצורך שליישוב היתה חובה להתעניין בנעשה ולבדוק את מידת האחריות שלפי הטענה התובעת ציפתה ממנו.

2. האם הציוד ניתן בהשאלה, או שהוא ניתן במתנה?

גם אם כן יחשב הרבש"ץ כנציג היישוב, הנתבעים מעלים ספק אחר: האם הציוד ניתן כפיקדון או בדרך אחרת. אכן, כאמור, יש לציין שאין זה מובן מאליה שיישוב המקבל ציוד כזה ממקור כלשהו, בין אם זה מהתובע, בין מארגון אחר, בין מהצבא, שהדבר מחייב אותו באחריות כספית עליו. ויש אפשרות שהדבר ניתן כמתנה.

התובע טוען טענת ברי שלא נתן את הציוד כמתנה ושאל יידע על כך את הרבש"ץ, כמו כל הגופים שקיבלו מהתובעים.

הנתבע אמר בבית הדין ששאל את הרבש"ץ ושהוא השיב שהציוד התקבל כמתנה (לצערנו, לא שמענו את התיאור המדויק של הרבש"ץ עצמו שלא העיד בפני ביה"ד).

אולם, טענת ברי על פי דברי אדם אחר אינה נחשבת טענת ברי, לפחות כאשר האחר הוא נוגע בדבר (ראה בענין זה בחו"מ סימן עה סעיף כה). בנידון דידן אין ספק שהרבש"ץ הוא נוגע, לא רק

כנציגם האפשרי של היישוב או הצבא, אלא כמי שעלול להיתבע על קבלת אחריות בלי ליידע את היישוב. על כן אין לראות בטענת הנתבעים טענת ברי.

אם כן הדבר, אפשר לומר שלפנינו מקרה של ברי ושמא, שעל פי דין אף שאין בו חיוב שאפשר להוציאו בדיינים, אך יש בו חיוב שבועה של הנתבע שאינו יודע, וחיוב לצאת ידי שמים (שו"ע חושן משפט סי' עה סעי' ט – ועיין משפט ערוך סי' עה סעי' ט ס"ק כג שמביא את דברי האמרי בינה ודין בהם וצ"ע).

בנוסף, יש אפשרות שהציוד ניתן כמתנה לזמן, שהנותן אמנם יכול לתבוע את החפצים בחזרה, אבל כל עוד שאינו עושה כן, לדעת חלק מהפוסקים אין למקבל אחריות אפילו כשומר חנים (עיין רמב"ם פכ"ג מהל' מכירה ה"ב מהל' שאלה ל' וקצות החושן סי' שמו ס"ק ה, ולעומת זאת עיין בשו"ע חו"מ סי' שמו סעי' יח ובאבן האזל פ"ב מהל' שאלה ה"א).

באופן כללי, כל עוד שאין אומדנא חזקה שדבר ניתן כמתנה גמורה, אין לקבוע שבאמת ניתן כך. כן נפסק להלכה ברמ"א (חו"מ רמו, יז) ע"פ תרומת הדשן (סימן שיז), לגבי אדם שהתחייב לזון את בתו וחתנו למשך מספר שנים ולאחר שנתן להם מזונות בשתיקה - למשך שנתיים יותר ממה שהתנה מראש - הרי הוא דורש תשלום עבור מזונות אותן השנתיים. בעניין זה הפוסקים האריכו בסתירת דברי הרמ"א בכמה מקומות; ראה פתחי תשובה שם (רמו, ג); ראה במקורות שמביא הגרי"ש אלישיב ובמסקנתו בפסק דינו (פד"ר ח עמ' 329-334); וראה עוד בפס"ד מאגר מקוון קו. בסתמא, אדם המקבל דבר מחבירו חייב לשלם לו עליו (גם עיין בקצות החושן רמו, א; ובפתחי חושן שכירות פרק ח סעיף לד).

ועיין בשו"ת כתב סופר (חו"מ סימן כא ד"ה ובישוב) המסביר שהרמ"א חייב במקרה של מאכיל חתנו מפני שיש בזה היזק וחסרון ועל כן "ודאי רחוק יותר לומר שלמתנה ניתן לו בסתם". אבל במקרה שבו "אין החסרון ברור כ"כ... בסתמא אמרינן לשם מתנה".

אמנם, במקרה שלנו גם לדברי התובע, הרי התובעת באופן קבע מקבלת על עצמה הפסדים גדולים לצורך הגופים שלהם עוזרת. הרי היא מוסרת את הציוד לגופים על דעת כך שישאר אצלם כל זמן שיעשו בו השימוש המיועד וגם אם לבסוף יחזור אליה, יחזור מופחת מאוד בערכו על ידי בלאי טבעי. אם כן אפשר לטעון שאין ראייה מוכחת מתרומת הדשן שבמקרה הזה נאמר שבסתם אין אדם נותן מתנות.

לסיכום, ספק הדבר אם לקבל את טענת התובעת שנתנה הציוד כהשאלה או שמא ניתן כמתנה, ולא ברור שאפשר להכריע את השאלה על ידי אומדנות המופיעות בפוסקים.

3. כמות הציוד שנתנו התובעים לנתבעת

ברור שהתובעים נתנו ציוד מסוים והציוד שימש את תושבי הישוב. הדבר היה מסוג הדברים הידועים לרבים, ומן הסתם היה ידוע לראשי היישוב.

אנו מקבלים את הטענה, שלא ניתן להוכיח ממכתב הבקשה שכל בקשותיהם התקבלו.

עם זאת, הטענה של התובע כשלעצמה היא סבירה – לטענתו הם מקפידים לתת ערכות מלאות, בהתאם לבקשות, וכאן התבקשו 12 ערכות. לפי הסבר התובע, החבילה הבסיסית של לוחם כוללת [הושמט לצורך פרסום]. מרכיבים אלה מהווים את רובה המוחלט של התביעה (35,255 ₪ מתוך 40,495 ₪). אולם, לא הוכח, על אף דבריו הנחרצים של התובע, שאכן זאת מדיניות של התובעת ושאינן לה יוצאי דופן.

במה שנוגע לשאר התביעות, קשה לדעת על מה מסתמכים אנשי הארגון שכן הם לא ניהלו רישום מדוקדק של הציוד ומלבד מכתב הבקשה אין שום סימן שציוד כזה ניתן. יש לציין שמכתב הבקשה שהוצג כתוב באנגלית, דבר המעיד שהוא מיועד להראות לתורמים, ואינו מיועד לשמש ראיה משפטית לעניין השאלה מה, בסופו של דבר, ניתן על ידי התובעת לנתבעת.

נעיר גם לגבי הערכת המחיר, שבבדיקה שערכנו ברשת האינטרנט, מצאנו שניתן לרכוש טריגיקון ב-650 ₪. כמובן, יתכן שמדובר בסוג אחר ופחות איכותי אך היות וניתן לרכוש ציוד מעין זה במחיר כזה, על התובעים חובה כפולה לבאר ולנמק מדוע הם דורשים מחיר כה גבוה. בנוסף, גם אילו היינו מקבלים את הטענות ביחס לכמות הציוד ומחירו, ושהציוד הושאל, על פי ההלכה יש לתמחר את החיוב כציוד משומש, שגם אם נשמר בצורה סבירה, יש להניח שערכו ירד באופן משמעותי מלפני כעשור.

לסיכום: יש מקום לערעור משמעותי לגבי חלק מהרשימה, אך עדיין יש לדון לגבי חלק גדול מהציוד שאמור להיות אצל אנשי היישוב כפי שעולה מהנתונים.

4. כלל גדול בדין: המוציא מחבירו עליו הראיה

כפי שצינו לעיל, בשלוש הסוגיות שבמחלוקת, התובעים לא הביאו ראיה לטענותיהם. מאידך, העובדות הבסיסיות שהתובעים סיפקו ציוד לטובת היישוב ותושביו, אינה במחלוקת (אלא, שכאמור, השאלות ההלכתיות והעובדתיות של האחריות, מטרת הנתנה והכמויות הן אלה שבמחלוקת).

במצב כזה, בית הדין מבקש להבהיר, שברמת הראיות שהוצגו עד כה בפני בית הדין אין הצדקה להוצאת ממון, והמוציא מחבירו עליו הראיה.

בגלל ריבוי הספקות וספקי הספקות לגבי החיוב של הנתבעים, נראה שבמצב שכזה אין ראוי לחייב את הנתבעת אפילו באופן חלקי מדין פשרה. מצד שני, כיוון שיש בסיס לתביעה, בית הדין מאפשר לתובעים להמציא ראיות בכל אחת מן הסוגיות, במשך 30 יום נוספים. אם יבקשו התובעים להזמין עדים, או להציג ראיות אחרות, יש מקום לקיום דיון נוסף לפי שיקול דעת בית הדין. לאחר מכן, יינתן פסק דין סופי.

יצוין, ששני הצדדים לא סייעו לבית הדין ללבן נקודות חשובות שבמחלוקת, שלהערכת בית הדין ניתן היה להבהיר חלקית. בית הדין ביקש להזמין את הרבש"ץ לעדות. למרות שקבענו שהוא נוגע בדבר ואינו כשר פורמלית לדין, הניסיון מלמד שעמדתו ותיאוריו בכמעט כל נקודות המחלוקת היו יכולים להשליך אור רב וחשוב.

עפ"י ההלכה והחוק בידי בעל דין האפשרות להביא אדם לעדות בפני בורר בעזרת צו הבאה מבית המשפט. שני הצדדים לא הפגינו רצון או מאמצים מספיקים להביא אותו, ובכך בית הדין מרגיש שחסרה לו מהבהירות שהיה רוצה שתלווה פסק דין שלו.

לכן, פסק דין זה ניתן כפסק ביניים.

אם התובע יודיע לבית הדין תוך 30 יום על פתיחת הליכים להוצאת צו הבאה לרבש"ץ או על ראיות משמעותיות אחרות שיש בידו, יחליט ביה"ד האם יש לאפשר ארכה נוספת לבירור העניין. ואם אכן יתחדש מידע שיחזק את טענות התובעים, אפילו שלא על ידי ראיות מוצקות, בית דין ישקול לחייב סכום מסוים מדין פשרה.

הוצאות משפט - השתתפות באגרת בית הדין תוטל על שני הצדדים.

ו. מסקנות

1. בשלב זה התביעה נדחית.
 2. אם התובעת תודיע לבית הדין תוך 30 יום על פתיחת הליכים להוצאת צו הבאה לרבש"ץ או יראה התקדמות של ממש בהבאת עדויות או ראיות משמעותיות אחרות, יחליט ביה"ד האם יש לאפשר ארכה נוספת לבירור העניין.
 3. אם לא תתקבל כל הודעה מהתובעת תוך 30 יום מיום מתן פסק ביניים זה יודיע ביה"ד על הפיכת פסק הדין הביניים לקבוע.
 4. הנתבעת תשלם לתובעת חצי מאגרת בית הדין בסך 250 ₪.
- פסק דין ביניים זה ניתן ביום ב' בטבת תשע"ד, 5 בדצמבר 2013.

בזאת באנו על החתום

הרב מנחם יעקובוביץ

הרב דניאל מן, אב"ד

הרב דניאל כ"ץ